

PITANJA I ODGOVORI

O ENZIMU I GRČKOM ZĚTA

Pitanje se postavilo samo o izgovoru slova *zěta* u grčkoj riječi *enzyme* (previrnik ili previrač?) kad je preuzimamo u naš jezik. Čini se da je učestalost toga grčkog slova u nas prilično ograničena pa ne bi trebalo biti teško dati konačan odgovor za to slovo i u svim drugim riječima grčkoga podrijetla koje se u nas pojavljuju. Zbog takvog shvaćanja vjerojatno se to pitanje u našim pravopisima nije posebno ni obrađivalo.

Riječi sa *zěta* obično su uskostručne i malobrojne, uzimane su s različitih strana, u različito vrijeme i s posebnim izgovorom: npr. izgovor sa *c*, *encim*, preuzet je najvjerojatnije iz njemačkog jezika. Tako ga u toj riječi bilježi i Bratoljub Klaić (1978), tj. *encim*, ali se danas u stručnoj literaturi taj izgovor već izgubio, jer su iz drugih strana, odnosno jezika, dolazile nove tvorenice sa »z«: *enzimologija* (*zimologija*), *zimaza*, *zimogen*, *zimokemija*, *zimotehnika* (tehnika vrenja) i sl., zbog čega se i *encim* spontano pretvorio u *enzim*.

No možda je i zbog upadljive tipičnosti izgovora grčkog »z« kao *c*, kao njemačkog izgovora, utjecala na to da je većina drugih riječi uzeta s izgovorom *z*, bez obzira na to otkuda su dolazile, kada su stizale, ili su se već spontano ili utjecajem naših grecista i latinista već »kod kuće« tako čitale: *Zeus*, *zoologija*, *zoofilija*, *zoonoza*, *zoster*, *zona*, *zigota*, *koriza*, *ozena*, *rizoma*, *rizotomija*, *zigomatična kost* itd.

Ta upadljiva tipičnost njemačkog izgovora svakog slova »z«, ako smijemo tako slobodno pretpostavljati, utjecala

je vjerojatno i na Milana Nemičića da u *Medicinskom rječniku*, njemačko-latinsko-hrvatskom, u riječi grčkog podrijetla napiše, odnosno ostavi *z*, tj. *enzim*, a ne *encim* (1913), v. str. 237, s. v. *Enzym*).

Ferment, riječ latinskog podrijetla, znači isto što i *enzim*. Objе se te riječi upotrebljavaju podjednako, ali se međusobno i potiskuju, već prema tome kako je koja pogodna za tvorbu potrebnih novih riječi, odnosno naziva. Naime, *enzimologija*, tj. znanost o *enzimima* (ili fermentima), još je u punom zamahu, u stjecanju i novih spoznaja i novih naziva, pa nismo sigurni hoće li osnovni naziv *enzim* i njegove tvorenice i kod nas posve prevladati naziv *ferment* i njegove tvorenice, te ih potisnuti iz upotrebe kada su istog značenja.

Prevladavanje naziva *enzim* nad nazivom *ferment* očito je u stranim jezicima ili u terminologijama kojima se najviše služimo. Zato npr. i naša *Medicinska enciklopedija* (JLZ, 2. izd.) već obrađuje *fermente* samo pod natuknicom *Enzimi*. Tako i u Indeksu te enciklopedije stoji: *Fermenti*, v. *Enzimi*. No druge knjige koje se ne bave *enzimima* (ili fermentima), odnosno *enzimologijom*, nego su više rječničkog značaja, natuknicu *enzimi* još uvijek upućuju na natuknicu *fermenti* (npr. Leksikon JLZ ili Enciklopedija LZ, 2. izd.).

Dakle, grčko »z« (*zěta*) valjalo bi i dalje preuzimati kao naše *z*, a i izjednačiti ga tamo gdje se pojavi potreba tvorbe novih riječi od nekog naziva u kojem se eventualno još i danas grčko »z« izgovara kao naše *c*.

Vladimir Loknar